

Timuçin Yalçınkaya
Araş. Gör.
Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü

İktisat Biliminin Güvenilirlik Sarsıntısı Bağlamında İnsanlar, İktisatçılar ve İktidarlar

İktisat, sosyal bilimler içinde öncü ve yöntem-kavram ihraççısı olma çabası içindeki bir bilimdir. İktisadın eleştirmekten çok, dayatmak çabası egemendir. Herhangi bir insan davranışının (iktisadi bir davranış olmasa da) iktisadi kavramlarla açıklanmaya çalışılması ve iktisadi sürecin sonuçlarına ilişkin olarak kendisine yöneltilen “**aciz bilim**” eleştirilerine iktisadın ceteris paribus (varsayım) kılıcını çekmesi; iktisadın “**dayatma**” olarak görülebilecek yanlarıdır. Buna karşın, iktisada yöneltilen eleştiriler de yok değildir. Bu eleştiriler, iktisadı kimi zaman geliştirmek, kimi zaman da yermek amacıyla üretilmektedir. İktisada içeriden gelen eleştiriler yöntem konusuna yoğunlaşmakta iken; dış kaynaklı eleştiriler bir yandan yöntem ve kavram tutuculuğuna, diğer yandan da iktisadi sistemin dengesiz sonuçlarına yöneliktir.

İktisadın yöntem bakımından soyutlama ağırlıklı karakteri, öznellikleri ihmal ettiği savıyla tarihsel, mekânsal ve insanın değerini öncelikli gören yaklaşımlarla bir ölçüde dengelenmiştir. Homo oeconomicus gibi temel bir varsayım üzerine oturtulan çözümleme ve politika üretme mantığı, açıklanamayan her iktisadi davranışın ortaya çıkışında iktisadi güven sorununa sürüklemektedir. Bu bağlamda “**bilim olma**” kaygısı ile matematiğe yakınlaşma çabası, iktisadı “**insan için olma**” gerçeğinden uzaklaştırdığı için, iktisat yerilmeye açık bir karakter çizmektedir.

İktisadi sistemin liberal felsefe içerikli ve homo oeconomicus mantığına dayalı olmasının yarattığı bütünsel toplumsal sorunlar da iktisadı güvenilirlik sarsıntısına uğratmaktadır. Özellikle görece az gelişmiş ülke, firma ya da bireylerin iktisadi sistemde dışlanan konumda olması; ulusal ve küresel çapta sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel ikilemlerle örülmüş karmaşık bir yapı ortaya koymaktadır. Bu yapıda üstü örtülü bir sınıflar arası çatışma zemininin varlığı hissedilmektedir.

İç ve dış kaynaklı, yöntem ve sistem eksenli eleştiriler yoğunlaşmakta iken, iktisatçılar, özellikle de iktisatçı bilim insanları ne yapmaktadırlar? Bu soruya verilecek yanıtın iktisatçılardan gelmesi; aslında iktisatçıların bir başarısı sayılabilir. Öyle ki; ideolojiden beslenmeksizin çalışmayan iktisatçılar, ideolojilerinde saklı değer yargılarının kazandırdığı tutuculuğu, uğraştıkları “**iktisat**” alanında da göstererek özeleştirden uzak, hattâ özsaygı sorunları yaşadıkları bir toplumsal konumdadırlar. Bu nedenle, iktisatçıların kendilerine şu soruyu sormaları çok önemlidir: “**İktisatçılar ne yaparlar?**” İktisadın, yöntem karşıtlıkları ve sistem karmaşıklıklarına çözüm üretme başarısının sağlanamaması ve güvenilmeyen, iç karartıcı bir bilim kimliğinin hüküm sürmesi; iktisatçılara, özellikle iktisatçı bilim insanlarına büyük bir sorumluluk yüklemektedir.

Bütün bu çerçevede bu çalışmadaki amaç; bir bilim olarak iktisada normatif bir açılım katarak, yöntem ve sistem konusunda bir bilim politikası denemesi ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda birinci bölümde, iktisadı yöntem ve sistem konusunda güvenilirlik sarsıntısına iten olgular ve gelişmeler sorgulanacaktır.

İkinci bölümde ise, “**iktisatçıların bakış açısı**” ile “**iktisatçılara bakış açısı**” bağlamında iktisat için bir yöntem ve sistem politikası önerilecektir.

Son bölümde ise, iktisadın gelişimine yönelik bu politikalar ekseninde iktisat bilimi ve iktisatçılar ile siyasi iktidar arasındaki etkileşim değerlendirilecektir.